

ной этики. Опираясь на эти теоретические предпосылки, автор завершает пятую главу построением **комплексной дидактической модели**, нацеленной на обучение всем аспектам переводческой деятельности.

В заключительной шестой главе провозглашается, что применение теории текста в транслатологии позволяет выработать **критерии научной критики перевода**. Автор суммирует то, что уже было сделано в этом направлении. Задача последней главы – обозначить лакуны в научной критике перевода и привлечь внимание исследователей к этой дисциплине.

В своей монографии И. С. Алексеева суммирует и углубляет теоретические положения, высказанные ею в предыдущих работах. Изложенная концепция текста, ориентированного на перевод, может послужить отправной точкой для дальнейших исследований. В частности, эта теория не описывает случаи, когда коммуникативное задание переводного текста отличается от коммуникативного задания исходного текста («перевод с сопутствующей обработкой»). Эти случаи распространены в переводческой практике и, несомненно, заслуживают особого внимания.

Книга Алексеевой ориентирована не только на текст, подвергающийся переводу, но и на переводческую деятельность в целом. В этом смысле она объединяет задачи динамической и деятельностной парадигмы (если пользоваться терминами автора), благодаря чему приобретает не только теоретическую, но и практическую ценность. Модель обучения письменных и устных переводчиков уже с успехом применяется в переводческих программах вузов Санкт-Петербурга.

Монография, несомненно, будет полезна не только преподавателям перевода, но также переводчикам-русистам и студентам, изучающим русский язык.

Анна Красильникова

Русский язык в центре Европы 12. ARS 2009, 132 str., ISBN 978-80-89070-42-8

Pěčí Asociace rusistů Slovenska pod hlavní redakci E. Kollárové vyšlo ďalší číslo na Slovensku vydávaného mezinárodného rusistického časopisu, v jehož redakční radě jsou zastoupeni rusisté z Čech, Polska, Rakouska, Ruska a Slovenska. Časopis proslul svou kulturologickou orientací, prosazováním názoru, že kromě komunikativního cíle je při výuce cizích jazyků neméně důležitý cíl mravní, výchovný, vycházející z premisy, že poznání cizích kultur a jazyků vede k vnitřnímu obohacení učícího se – a tím celé společnosti. Ne náhodou je proto jako jedna z ideí udávajících tón celému číslu uvedena myšlenka Aristotelova (ponecháváme v ruském znění): «Если мы идем вперед в знании, но уступаем в нравственности, то мы идем назад, а не вперед.» Ne náhodou je jako vstupní stať uveden text nadiktovaný A. F. Losevem v květnu 1988 den před jeho smrtí a otištěný pod názvem Реальность общего, Слово о Кирилле и Мефодии, který je v dnešní době snad ještě aktuálnější než před dvaceti lety, kdy vznikl, a proto stojí za to jeho podstatnou část připomenout: «Меня, как и всех, всегда учили: факты, факты, факты; самое главное – факты. От фактов – ни на шаг. Но жизнь меня научила другому. Я слишком часто убеждался, что все так называемые факты всегда случайны, неожиданны, текучи и ненадежны, часто непонятны, и иной раз даже и

прямо бессмысленны. Поэтому мне волей-неволей часто приходилось не только иметь дело с фактами, но еще более того с теми общностями, без которых нельзя было понять и самих фактов. И вот та реальная общность, те священные предметы, которые возникли у меня на путях обобщений: родина, родная гимназия, которую я кончил давно, еще до революции; единство филологии и философии; Кирилл и Мефодий как идеалы и образцы этого единения...» (s. 6). Kéž by jednou na sklonku svých let i naši současní studenti mohli vzpomínat na svá studentská léta a „své“ školy se stejnou úctou a láskou.

Časopis je jako obvykle rozdělen na oddíly Lingvokulturologie, Literatura, Metodika, Kulturologie, Kulturní kaleidoskop, Informace ARSU, Rusistické akce, Recenze a Nové knihy. Rovněž jako vždy je bohatě doplněn ilustracemi, fotografiemi, reprodukcemi uměleckých děl, takže každý rusista, ale i čtenář širšího kulturologického zaměření v něm najde materiál hodný zamyšlení – řečeno v duchu úvodní Losevovy stati „i fakta, i jejich zobecnění“ z toho mravního úhlu pohledu, o němž mluví Aristoteles.

Lingvokulturologický oddíl obsahuje dvě stati. První z nich (ruské autorky I. T. Vepreva a N. A. Kupina) si všímá výrazu EBPO z hlediska dilematu: slovo nebo morfém? A na zajímavém a aktuálním jazykovém materiálu dokládá, že podle okolností platí v současné ruštině obě možnosti. Upozorňuje na to, že od nesklonného substantiva *евро* se vytvořilo skloňované hovorové *еврик*: В течение дня курсы евро и доллара обновляли исторические максимумы: «зеленый» достигал 35,83 руб., «еврик» поднимался до 46,4 (Новые Известия 02. 02. 2009). Všimněme si i pro nás nezvyklého psaní teček v datu. Výraz EBPO jako součást lexika finanční sféry je již v ruské slovní zásobě běžný: еврооблигация, евробумага, евроваллута, еврозаем/еврозайм, евромонета, еврозона. Jako zkrácená varianta adjektiva европейский se však tvar евро- stále častěji objevuje jako prefix s významem označení vysoké kvality: европродукт, евросалон, евроруль, еврокосметика. Někdy spojení евро- s určitým substantivem v určitém kontextu vyvolává až nechtěný komický efekt a je jakýmsi oxymórem, spojením dostávajícím se do rozporu se smyslem sdělovaného: В Тобольской епархии сделали капитальный евроремонт (фрески, конечно, навсегда утрачены), но зато храм открыт для всех верующих. Článek nás tak jako rusisty nejlíjící v ruském prostředí seznamuje nejen s řadou nových slov a jejich užitím v kontextu, ale i s paradoxními jevy, jež se v současném jazyce, ale šířeji i v ruské společnosti vyskytují. – Jiného charakteru je příspěvek Je. I. Alešenko o etnojazykovém obrazu světa v textech ruského folklóru (na materiálu lidové pohádky). Pracuje se v něm s pojmy *языковая картина мира*, *христианская картина мира*, *фольклорная картина мира* a konstatuje se, že «Концептосфера русского фольклора представляет собой сложную антропоцентрическую структуру. ... Вербализация фольклорного концепта отражает закрепленные в языке народные представления о социальной иерархии, семейных ролях, окружающем мире ближнем, «своем» и дальнем, неизведанном, о природе, животных и многом другом.» (s. 21). Stať má blízko ke kognitivnímu zkoumání odrazu světa v lidské mysli prismatickým žánru pohádky.

V dalších oddělech, o kterých již nemůžeme podrobně referovat, zaujme článek ruského autora (M. Pismennyj) o slovenském básníkovi M. Rúfusovi, příspěvek T. Je. Milevské nazvaný Так потихоньку, день за днем, раскрутим нить воспоминаний (Автор и читатель мемуаров), v němž je zajímavý autorčin přístup ke „generování“ textu memoárů jako společné akci autora textu a čtenáře. Jako odkaz k úvodnímu textu Loseva

zde zní motto z I. Bunina: «...очарование было в ощущение связи с былым, далеким, общим, всегда расширяющим нашу душу, наше личное существование, напоминающим нашу причастность к этому общему.» (s. 32).

Naši duši obohatí, náš osobní rozhled rozšíří i příspěvek D. Kšicové *Поэзия Марка Шагала и Экфразия*, kulturologická stať E. Kollárové *Ассоциативная аура экспрессионизма как диалога культур* (Фрагмент лекции для студентов Европейских культурных исследований) a koneckonců i všechny další materiály v recenzovaném čísle obsažené.

Ruský jazyk v centru Evropy 12 je totiž nejen časopisem o výuce a pro výuku ruštiny, ale moderně pojatým časopisem o přístupu k cizím jazykům vůbec, o roli, jakou hrají v životě současných lidí a současně společnosti nejen pro utilitární stránku jejich znalosti, ale i z hlediska možnosti pochopení jiných kultur, které je nejlepší obranou proti xenofobii a jednou z možností, jak se orientovat v dnešním složitém světě.

Zdeňka Trösterová

Gramatyka a tekst, Tom 2, Pod redakcją Henryka Fontańskiego i Jolanty Lubochy-Kruglik, Katowice 2009, 253 s.

Recenzovaná publikace je pokračováním projektu, který začal na Slezské univerzitě v Katovicích v roce 2007 vydáním sborníku *Gramatyka a tekst*. Účelem tohoto projektu je výzkum vztahů mezi jednotkami gramatického systému jazyka (slovními druhy a jejich tvary, syntaktickými kategoriemi a konstrukcemi) a textem.

Sborník obsahuje celkem 14 příspěvků od autorů z Polska, Ruska a Španělska.

Je třeba vysoko hodnotit to, že se v něm odrážejí výsledky práce většinou zkušených lingvistů. Je samozřejmé, že tato skutečnost má vliv na vysokou kvalitu jednotlivých příspěvků.

Sborník působí velmi kompaktním dojmem, svědčí o promyšleném koncepčním přístupu redaktorů – **Jolanty Lubochové-Kruglikové** a **Henryka Fontańskiego**, kteří odvedli kvalitní redaktorskou a editorskou práci.

Zvláštní pozornost je věnována problematice – stejně jako v názvu – textu a gramatiky, a přesněji, textovým funkcím gramatických forem a kategorií.

Vynikající je hned úvodní studie **Alexandra Kravčenko** o adekvátnosti pojetí gramatiky v tradiční jazykovědě. Je to zajímavý pohled z pozice biologie poznání. Autor kriticky hodnotí možnosti tradiční gramatiky a její omezení jako způsobu zkoumání jazyka. Badatel soudí, že je potřeba změny hodnocení pojmu „gramatika“, který už neodpovídá potřebám praxe. Podle jeho názoru nelze ztotožňovat psanou a mluvenou podobu jazyka. V případě hovorového jazyka úkol gramatiky spočívá v konstruování relační oblasti spolupůsobení – konsenzuální oblasti druhého řádu, v které existujeme jako lidé a komponenty které používáme pro popis toho, co nazýváme „svět“ – kterou dělíme pomocí jazykových znaků, kontextualizovaných naší zkušeností spolupůsobení v této oblasti. Ohledně psané podoby jazyka gramatika je symbolizovaný systém znaků pro chránění kategorizované zkušenosti, v které každá gramatická kategorie má vztah k takovému či